

Секція: Педагогічні науки.

Тисячна Ю.С.

доцент кафедри фінансів

Харківського національного економічного університету

імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ВИКЛАДАЧА ЯК ОСНОВА ДЛЯ ЙОГО САМООЦІНКИ

В епоху економіки знань підвищується роль вищої освіти у зростанні економіки, оскільки набуті під час навчання знання та навички виступають основою інтелектуального потенціалу суспільства, який є визначальним фактором створення інновацій як чинника економіки знань.

В таких умовах на вищі навчальні заклади (ВНЗ) покладено завдання підготовки висококваліфікованих та ініціативних працівників, здатних до розв'язання складних соціально-економічних проблем, здатних до самовдосконалення та саморозвитку для забезпечення своєї конкурентоспроможності на ринку праці. Для підготовки таких фахівців необхідні викладачі із відповідним рівнем кваліфікації та знань, гнучкі до змін у своїй галузі, які відстежують передовий досвід та враховують його в навчальному процесі. Такий рівень викладання передбачає постійний розвиток та самовдосконалення, що формує сучасного викладача вищої школи як конкурентоспроможного фахівця у своїй галузі.

Одним з важливих чинників, що обумовлюють особистісний і професійний розвиток викладача, є його самооцінка.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує самооцінку як оцінку самого себе, своїх можливостей, якостей і місця серед людей [1].

Відповідно до Українського педагогічного енциклопедичного словника самооцінка – це судження людини про міру наявності в неї тих чи інших

якостей, властивостей, у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком.

Як зіставлення власних характеристик із ціннісними шкалами визначає самооцінку В. Столін [2].

В. І. Ковальчук визначає професійну самооцінку як системне утворення, що представляє собою форму відображення індивіда самого себе як особливого об'єкта пізнання, яке репрезентує прийняті ним смисли професійної діяльності, міру орієнтації на суспільно вироблені вимоги до професійної діяльності та функціонує в двох взаємопов'язаних формах: загальна та особистісна [3].

Професійна самооцінка є здатністю людини адекватно оцінювати результати власної діяльності й способи її здійснення, відповідно до встановлених норм (вимог до професії, моделей компетентності тощо), інноваційних змін в освітній системі, які обумовлюють оцінку професійної компетентності, розвивається в процесі здобуття професії та в професійній діяльності, зростанні професіоналізму й компетентності [4].

Для покращення якості діяльності науково-педагогічних працівників (НПП) на основі самооцінки й вдосконалення якості освітнього процесу у ВНЗ впроваджується система рейтингової оцінки НПП.

Рейтинг НПП можна розглядати як категорію педагогічної кваліметрії, це рівневий результуючий показник якості наукової, навчальної й методичної діяльності викладчів, що дозволяє визначити його клас, місце, категорію [5, с. 55].

Рейтингова оцінка НПП вирішує такі завдання:

- забезпечення обґрунтованості прийняття управлінських рішень;
- диференціація результатів праці для забезпечення підтримки найбільш ефективної частини викладацького складу;
- підвищення ефективності та результативності професійної діяльності НПП;
- забезпечення прозорості та об'єктивності оцінювання діяльності кожного науково-педагогічного працівника та структурних підрозділів університету, а отже об'єктивності інформації про процеси та результати діяльності ВНЗ.

Серед переваг рейтингової оцінки НПП можна виділити наступні:

- можливість здійснення поточної (за результатами навчального року) й кумулятивної (один раз на 5 років) оцінки якості професійної діяльності НПП;
- процедура оцінки дає можливість розвивати у викладачів навички самооцінки й аналізу професійної діяльності;
- дозволяє визначити не тільки відповідність стратегії розвитку ВНЗ, але й сучасним тенденціям розвитку вищої освіти України;
- посилення зацікавленості НПП у підвищенні своєї професійної кваліфікації, освоєнні передового педагогічного досвіду, творчому підході до процесу викладання;
- забезпечення здорової конкуренції, підвищення мотивації ефективності праці, стимулювання професійного та особистісного розвитку.

В основу рейтингової оцінки викладача покладено еталонне бачення викладача ВНЗ, тому результати рейтингування можуть слугувати основою для формування висновків щодо відповідності НПП стратегії розвитку ВНЗ та, відповідно, щодо напрямів подальшого розвитку НПП.

Ранжування, а отже порівняння викладачів за професійними результатами, є основою для самооцінки. Рейтингова оцінка, як правило, враховує декілька напрямів, наприклад, наукову діяльність, організаційну та методичну. Відповідно, результати рейтингування можна проаналізувати за цими складовими і визначити який з напрямів розвинуто найбільш успішно, а які потребують доопрацювання.

Також слід враховувати, що, як справедливо відзначає Ю. Похолков [6], системним чинником будь-якого рейтингу є його мета, що визначає методологію рейтингу, структуру критеріїв і показників, процедуру збирання інформації та обробки даних. При цьому один і той самий викладач у рейтингах, що мають різну цільову спрямованість, може посідати абсолютно різні позиції.

Взаємозв'язок рейтингової оцінки викладача та його самооцінки відображено на рис. 1.

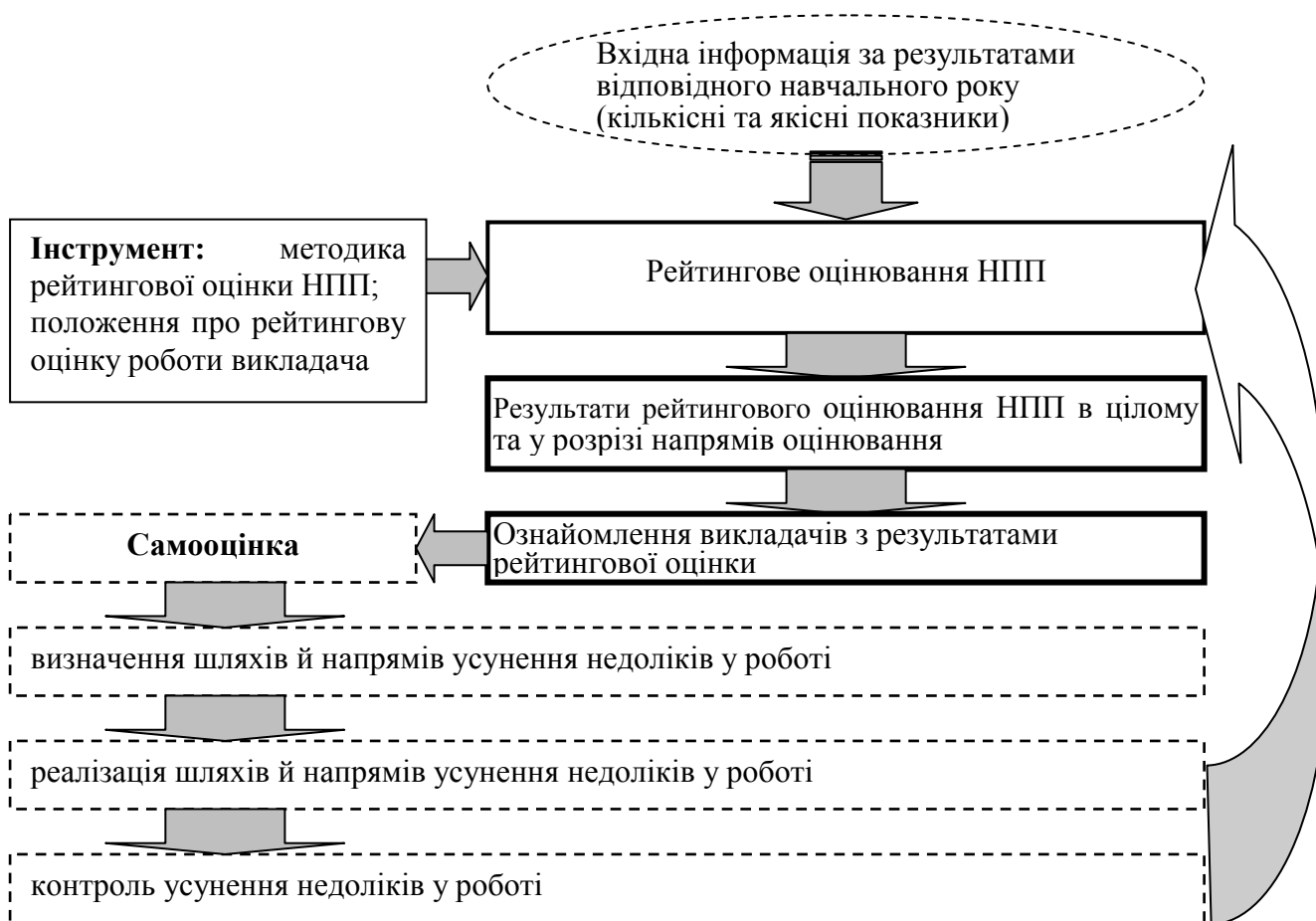

Рис. 1 Схема взаємозв'язку рейтингової оцінки викладача та його самооцінки

Для забезпечення ефективної реалізації механізму самооцінки викладача на основі рейтингової оцінки слід дотримуватись таких принципів:

періодичність проведення рейтингової оцінки, яка забезпечить можливість відстеження динаміки результатів викладача і таким чином здійснити контроль усунення недоліків у роботі, виявлених за результатами попередньої рейтингової оцінки;

прозорість – процес оцінювання та визначення рейтингу має бути зрозумілим і неупередженим;

відкритість, що включає в себе повну інформованість викладачів про цілі, зміст і засоби рейтингової оцінки;

зворотній зв'язок, щоб викладач був проінформований про результати рейтингування не тільки для розуміння свого місця в рейтингу, але й для

визначення недоліків в своїй роботі, усунення яких сприятиме поліпшенню результатів його роботи.

Таким чином, важливість рейтингу викладача для забезпечення його самооцінки полягає у можливості показати, як сьогоднішня оцінка його діяльності вплине в майбутньому на усунення недоліків і поліпшення результатів його роботи.

Література

1. Мовчан П. М. Великий тлумачний словник української мови / Кер. Вид. проекту П. М. Мовчан, В. В. Німчук, В. Й. Клічак. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2005. – 1332 с.
2. Столин В. В. Самосознание личности / В. В. Столин. – М. : Изд-во МГУ, 1983. – 288 с.
3. Ковальчук В. І. Роль професійної самооцінки майбутнього вчителя в структурі професійної діяльності [Електронний ресурс] / В. І. Ковальчук // Scientific Journal «ScienceRise». – 2015 – №7/1(12). – с. 42-46.
4. Беланова Э. И. Развитие профессиональной самооценки педагогов в условиях непрерывного профессионального образования [Електронний ресурс] / Э. И. Беланова // Человек и образование. – 2005. – Режим доступа: http://obrazovanie21.narod.ru/Files/2005_3_p52-53.pdf
5. Васильева Е. Ю. Рейтинг преподавателей, факультетов и кафедр в вузе: Методическое пособие / Е. Ю. Васильева, О. А. Граничина, С. Ю. Трапицын. — СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена. – 2007. – 159 с.
6. Матвіїшин Є. Г. Методика аналізу якості роботи викладача як елемент модернізації системи підготовки публічних службовців [Електронний ресурс] / Є. Г. Матвіїшин, І. Л. Матвіїшина // Науковий вісник «Демократичне врядування». 2008. — Вип. 2. – Режим доступа: http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/DeVr/2008_2/zmist.html.